

ИФОРМАЦИЈА
О ГРАДАЦИЈИ ШТЕТНОГ ИНСЕКТА ГУБАРА У ШУМАМА РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ И ПРЕДУЗЕТИМ МЕРАМА И АКТИВНОСТИМА
У ЦИЉУ ЊЕГОВОГ СУЗБИЈАЊА

И У В О Д

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Управа за шуме је у октобру 2012. године, на основу праћења стања биљних болести и штеточина у шумама Србије, дошла до сазнања о повећаној бројности штетног инсекта губара (*Lymantria dispar* L.) у шумама, нарочито у источној Србији, и затражила о томе извештај од Института за шумарство из Београда, коме су поверени дијагнозно – прогнозни послови у оквиру заштите шума од биљних болести и штеточина. Институт за шумарство је 19.11.2012. године доставио Управи за шуме Извештај о појави губара у Србији са предлогом мера борбе. У наведеном извештају констатовано је присуство градације губара на површини од 171.914 хектара на подручју централне Србије, од чега 67.429 хектара под јаким и врло јаким нападом. Дата је прогноза о повећању бројности и ширењу губара у 2013. години, и предложене одговарајуће мере сузбијања.

На основу тог извештаја, 4.12.2012. године сачињена је прва информација министру пољопривреде, шумарства и водопривреде, којом је указано на опасност од ширења градације губара у 2013. години и предложене су одговарајуће мере и активности на њеном сузбијању. Указано је и да Управа за шуме, у оквиру Буџетског фонда за шуме РС, нема довољно финансијских средстава за мере борбе против губара, те је предложено да се недостајућа средства траже у оквиру буџетске резерве.

II Посебна радна група за праћење градације штетног инсекта губара

Дана 9. јануара 2013. године министар Горан Кнежевић доноси решење о формирању Посебне радне групе за праћење градације штетног инсекта губара, на чијем је челу директор Управе за шуме, Перица Грбић, а чланови стручњаци из ове области: проф. др Љубодраг Михајловић, са Шумарског факултета у Београду, који има вишегодишње искуство управо у сузбијању градација губара; др Љубинко Ракоњац, директор Института за шумарство, институције која годинама прати и предлаже мере сузбијања биљних болести и штеточина, а такође и резултате сузбијања губара различитим препаратима; др Предраг Алексић, извршни директор Сектора за шумарство и заштиту животне средине у ЈП „Србијашуме”, такође са вишегодишњим искуством, као и директор Националног шарка Ђердап, и остали чланови, стручњаци у својим областима.

Посебна радна група је одржала три састанка. На првом састанку, на коме је члановима презентована ситуација, између осталог је договорено да се сачекају резултати анализе јајних легала губара прикупљених са терена, коју је радио Институт за шумарство. У извештају Института од 18. јануара 2013. године констатовано је да је 90% јајних легала витално, што је представљало аларманту ситуацију која захтева хитно реаговање. У случају да је извештај указао на паразитираност јајних легала, не би било потребно да се

покрене акција сузбијања, или не у толиком обиму, међутим извештај који је указао на високу виталност значио је да ће се градација ширити великим интензитетом у овој години, те да је потребно хитно реаговање.

Из тог разлога, већ 19. јануара 2013. године Посебна радна група се поново састаје и у својим закључцима предлаже, између осталог, мере сузбијања, а у складу са препоруком коју је Институт за шумарство дао у свом Годишњем извештају о губару из децембра 2012. године. Дефинисано је да се на површинама на којима је констатован слаб и средњи напад губара примене механичке мере борбе, а да се површине под јаким и врло јаким нападом третирају из авиона, употребом одговарајућег препарата. При томе су мере планиране у складу са захтевима сертификације шума, узимајући у обзир чињеницу да је од 2005. до 2012. године извршена сертификација наших шума, која између осталог, забрањује употребу хемијских препарата.

Предложено је да се државне шуме које су сертифициране, као и приватне шуме које се налазе у комплексу тих шума, третирају биолошким препаратом, који се у претходним градацијама губара примењивао и дао добре резултате, а да се шуме сопственика, које нису у комплексу државних шума, третирају биотехничким препаратом, који је такође дао добре резултате у ранијим градацијама.

У закључцима је констатовано и да се код калкулације трошкова сузбијања узме у обзир чињеница да се ради о врло јаким нападу губара, па је препоручена доза примене биолошког препарата од 4 литра по хектару, а за калкулацију је узета цена препарата добијена од ЈП „Војводинашуме”, које је користило биолошки препарат претходних година. Калкулација трошкова авиоуслуга је рађена на бази цена из ранијих акција, обзиром да ЈАТ у том моменту није одговорио на захтев да достави податке о ценама својих услуга.

Посебна радна група се поново састаје 4. фебруара 2013. године, усваја записнике са претходних састанака, и усваја закључке да корисници шума наставе са предузимањем конкретних активности у складу са препорукама Института за шумарство – механичким мерама борбе, затим да се авиотретирање сертифицираних државних шума и приватних шума у комплексу државних, као и шума Националног парка Ђердап, спроведе биолошким препаратом на бази *Bacillus thurg. var. Kurst.* који се користио у претходним градацијама и дао добре резултате, те да се авиотретирање изолованих приватних шума које представљају жариште са јаким нападом губара врши биотехничким препаратом. Такође, закључено је да Управа за шуме настави са напорима да се обезбеде додатна средства буџетске резерве за спровођење акције сузбијања губара у 2013. години.

III Препарати за сузбијање губара

ЈП „Србијашуме”, као највећи корисник државних шума, и који има и највеће искуство у сузбијању губара у ранијим градацијама, сачинило је 25.2.2013. године информацију о искуствима у примени биолошких и биотехничких препарата у авиосузбијању губара. У овој информацији дат је преглед препарата који су коришћени у ранијим градацијама са оценом резултата ефеката примене тих препарата.

Наведено је да је 1996. и 1997. године, на укупно 262.525 хектара, коришћен биолошки препарат на бази *Bacillus thuringiensis subsp. Kurstaki* - **Foray 48 В**, који је дао добре резултате; затим да је 2004. године на 12.155 хектара коришћен такође биолошки

препарат на бази *Bacillus thuringiensis subsp. Kurstaki* - **D stop** произвођача БЕЦ из Зрењанина, који није дао никакве резултате, након чије примене је дошло до голобрста у третираним шумама, те је градација сузбијана и наредне две године на површини од 100.000 хектара.

Трећи регистровани биолошки препарат на бази *Bacillus thuringiensis subsp. Kurstaki* у Србији је препарат Vormox OF, за који се у информацији наводи да није примењиван у авиосузбијању губара у Србији, осим у процесу званичне регистрације, када је регистрован под називом CONDOR OF (2004.). Обзиром да овај препарат није примењиван, није дата ни оцена његове ефикасности.

Такође је наведено да је коришћен и биотехнички препарат на бази diflurobenzuron - **Dimilin SC 48** 2005. и 2006. године, на укупно 90.793 хектара, који је дао добре резултате, па је предложена његова примена и у овој градацији, тамо где шуме нису сертификоване и у изолованим комплексима који се не граниче са сертификованим шумама. Наведено да нема искуства ни у примени биотехничког препарата Forester 48 SC, који није коришћен у Србији. Дата је препорука да се користе проверени препарати, који су већ дали добре резултате.

Институт за низијско шумарство и животну средину из Новог Сада, коме су поверени дијагнозно – прогнозни послови у области заштите шума на подручју АП Војводине, доставио је 8.7.2011. године Управи за шуме Извештај о извршеној авиоакцији сузбијања губара у шумама ШГ Сремска Митровица у 2011. години. У акцији је коришћен препарат Foray 48 В. Констатује се да је применом препарата постигнута велика редукација популације губара, спечена дефолијација шума и акција оцењена као успешна.

О успешној примени препарата Foray 48 В говори и извештај Института за шумарство из Београда, који се односи на резултате акције сузбијања градације 1996./1997. године.

Сагледавајући све расположиве информације, Посебна радна група 26.2.2013. године доноси Препоруку која садржи следеће закључке: да корисници шума наставе са механичким мерама борбе, према препоруци Института за шумарство; да се авиотретирање сертификованих државних шума и приватних шума у колмплексу државних, спроведе биолошким препаратом на бази *Bacillus turg. var. Kurst.* који се користио у претходним градацијама и дао добре резултате, да се авиотретирање изолованих приватних шума које представљају жариште са јаким нападом губара врши биотехничким препаратом и да МПШВ - Управа за шуме настави поступак обезбеђивања додатних средстава из буџетске резерве, а која би Уредбом, конкурсом и уговорима била додељена корисницима ради предузимања мера на сузбијању градације губара.

Поред препарата који ће се користити за сузбијање губара, одлучено је да се на одређеним површинама (10.000 хектара) сузбијање губара врши потпомогнутим ширењем ентомопатогена *Entomophaga maimaiga*, који је детерминисан на појединим локалитетима у Србији и дао добре резултате на терену.

IV Обезбеђење финансијских средстава

Активности на обезбеђењу финансијских средстава за сузбијање губара у овој години почеле су још у јесен 2012. године. Првобитно је тражено 100.000.000 динара

у Предлогу буџета за 2013. год, када још увек нису биле детерминисане укупне површине под нападом, као ни стање - виталност јажних легала, али тај захтев није прихваћен у Министарству финансија и привреде.

Како су релевантни подаци прикупљани, тако је и интензивирана активност Управе за шуме у настојању да се обезбеде средства за сузбијање губара.

Одмах по добијању извештаја Института за шумарство и корисника шума о површинама под нападом, интензитета напада и стању јажних легала, урађена је калкулација трошкова. Дана 22. јануара 2013. године ЈП „Србијашуме” је, у оквиру прикупљања прелиминарних података о спровођењу акције сузбијања, добило информацију од „Висан“ доо о цени препарата „Fogay” од 14,50 евра/л без урачунатог ПДВ-а, а 25. јануара 2013. је добијен и податак о цени ЈАТ-ових авиона од 1.194 дин/ха без ПДВ-а. На основу тих података, дошло се до износа од **657.182.762,96 динара потребног за авиосузбијање губара на површини од 77.011 хектара.**

На основу калкулације трошкова, Управа за шуме се обраћа дописом од 25.1.2013. године Министарству природних ресурса, рударства и просторног планирања, и Министарству енергетике, развоја и заштите животне средине, у коме обавештава оба министра о градацији губара и тражи предузимање заједничких мера у циљу обезбеђења недостајућих финансијских средстава за сузбијање губара, обзиром да је под нападом и преко 22.000 хектара државних шума у Националном парку Ђердап, који је под ингеренцијом и наведених министарстава.

Такође, Управа за шуме се обраћа министру Кнежевићу дописом од 8.2.2013. године, указује на све релевантне податке којима располаже у том тренутку, а који се односе на ситуацију у вези са губаром и указује на неопходност да се из текуће буџетске резерве обезбеде средства од 657.182.762 динара, обзиром да Управа за шуме не располаже тим средствима, и из Буџетског фонда за шуме може да обезбеди само мали износ.

На жалост, у том периоду долази до проблема са присуством афлатоксина у млеку, и додатна буџетска средства одлазе за потребе санације штете настале од зараженог кукуруза, те самим тим за потребе сузбијања губара није могуће добити цео тражени износ, па се министар Кнежевић обраћа Министарству финансија и привреде – Сектору за буџет 4.3.2013. године, дописом којим тражи 150.000.000 динара текуће буџетске резерве за сузбијање градације губара, и овај поступак је још увек у току.

Истовремено, Управа за шуме је припремила Уредбу о утврђивању Годишњег програма коришћења средстава Буџетског фонда за шуме Републике Србије у 2013. години, која је и објављена у „Службеном гласнику РС” број 27/13, од 22. марта 2013. године, и којом су највећа средства предвиђена управо на позицији заштите шума од биљних болести и штеточина – 260 милиона динара, а укупан буџет Фонда износи 810 милиона, од чега је скоро 177 милиона пренетих обавеза из 2012. године.

Пошто се на овај начин обезбеђује укупан износ од 410 милиона динара, уместо планираних 657 милиона, редуковане су и површине шума које ће се у овој години третирати, и то тако што ће се авиосузбијањем обухватити укупно 42.049 хектара шума, уместо 77.011 ха, и то 22.641 хектар шума у Националном парку Ђердап и 19.408 хектара државних шума којима газдује ЈП „Србијашуме”, од којих се 7.600 хектара наслања на шуме у НП Ђердап. У шумама Националног парка такође не могу да се примењују хемијски препарати, те је због тога планирано да ЈП „НП Ђердап“ обезбеди набавку биолошког препарата за сузбијање губара, а да ЈП „Србијашуме” спроведе поступак

набавке услуге авиона и биотехничког препарата, који ће бити примењен на 5.755 хектара шума које нису сертификоване. Такође ће се наставити са мерама механичког уклањања јајних легала са стабала – на подручју шумских газдинстава Краљево, Крушевац, Куршумлија, како би се спречило ширење градације у наредној години, што се свакако очекује, имајући у виду недовољан обим средстава да се градација сузбије у 2013. години.

По доношењу наведене уредбе, расписан је и Конкурс за доделу средстава по Годишњем програму коришћења средстава Буџетског фонда за шуме Републике Србије у 2013. години, који је у току, и по чијем закључењу ће се доделити средства за сузбијање губара и отпочети јавне набавке препарата и услуга коришћења авиона.

Финансијска средства која су обезбеђена за акцију сузбијања градације губара у овој години користиће се за третирање највреднијих шума у Националном парку Ђердап и државних шума којима газдује ЈП „Србијашуме“, сразмерно износу обезбеђених средстава, јер уколико се никаква акција не би предузела, последице би биле катастрофалне како по шуме Србије, тако и по кориснике шума, шумарску струку, Управу за шуме и Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, у чијем саставу се налази.

2. април 2013. године